

Національний інститут стратегічних досліджень
Житомирський державний університет
імені Івана Франка

**ТОЛЕРАНТНІСТЬ
ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ**

Матеріали Круглого столу
29 травня 2007 р., м. Житомир

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2007

ББК 60.524.251+60.027+60.028,13
Т52
УДК 316.647.5+172.3

Рекомендовано до друку вченою радою університету,
протокол №1, від 31 серпня 2007 року.

За повного або часткового відтворення матеріалів цього
видання посилення на нього обов'язкове.

Висловлені у виданні думки належать виключно авторам.

Редакційна колегія:

В.О. Бакальчук

М.А. Козловець

В.С. Крисаченко

Л.І. Мазука

П.Ю. Саух (керівник)

Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності:
Т52 Матеріали засідання "круглого столу" від 29 травня 2007 р. / За
заг. ред. П.Ю. Сауха – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. –
124 с.

У виступах учасників "круглого столу" розглянуті філософські аспекти проблеми толерантності, історичні корені проблем полікультурності та формування якостей толерантності в умовах глобалізованого світу, механізми толерантного спілкування і взаємодії в контексті міжкультурної та внутрішньокультурної комунікацій, а також висвітлені різноманітні форми прояву толерантності та інтолерантності в соціокультурному просторі сучасного українського суспільства.

60.524.251+60.027+60.028,13

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка

СЛЮСАР Вадим Миколайович
*асистент кафедри філософії
Житомирського державного
університету імені Івана Франка*

**Інтолерантне взаємовідношення "індивід – суспільство"
у процесі самореалізації особистості**

Останнім часом досить суттєво актуалізується проблема самореалізації особистості у нестабільних соціальних умовах, котрі є характерними для сучасного українського суспільства. Індивід у цих умовах знаходиться під впливом економічних, політичних, духовних, екологічних, інформаційних, комп'ютерних "революцій" та "криз", що перманентно тривають у суспільстві й охопили усі основні його сфери. Формування взаємовідношення "індивід – суспільство" в кризовому соціумі зумовлене крахом ряду усталених соціальних структур, розпадом життєвих орієнтирів та ситуацією трансценденції, прагненням людини до постійного саморозвитку, її виходом за межі суворо детермінованого системою старих та нових норм і правил

соціального буття. Розвиток суспільства, в якому протягом десятиліть тривають процеси заперечення одних культурних форм і виникнення нових, призводить до утвердження "кризової свідомості" особистості. Її основною характеристикою є розмиття чітких меж толерантність – інтолерантність у відношенні як до суспільства так, і до Іншого в процесі самореалізації.

Толерантність у цьому процесі є одним з основних способів виявлення власної індивідуальності, оскільки вона ґрунтується на прийнятті як цінності можливості виявлення різних чеснот людини, зокрема й тих, котрі відрізняють одну людину від іншої. З такої позиції сукупність індивідуальних варіацій постає як єдиний багатогранний людський вид. Також, визнаючи історичне право особистості на особливість, неповторність, відмінність та несхожість, толерантність виступає умовою збереження її свободи. Інтолерантність відіграє тут особливу роль, яка полягає у виокремленні індивідом своєї значущості та займанні найвигіднішої стосовно інших соціальної позиції, що не дозволяє окремій індивідуальності розчинитися в уніфікованому колективному цілому. Таким чином можна визнати наявність в процесі самореалізації особистості постійної опозиції толерантність – інтолерантність як передумови самоствердження та вироблення програми самореалізації, направленої передусім на виявлення багатогранності особистості, а не на виконання ілюзорної соціально-корисної безособистісної праці. У суспільстві із стабільним розвитком соціально-культурні детермінанти спонукають індивіда до вибору толерантного взаємовідношення. Це викликане усвідомленням, що лише за умов такого вибору самореалізація стає цілісною, а особистість виявляє індивідуальну свободу.

Утім нині в українському суспільстві у значній кількості людей спостерігається тенденція до утвердження власної індивідуальності за рахунок заперечення проявів інших. Інтолерантність ставить свою систему поглядів, образ життя та напрямок саморозвитку єдиною критеріальною мірою буття людини. Формами прояву інтолерантності можуть бути як невивічливість у поведінці індивіда, так і реалізація ним відповідним способом власних сутнісних сил. Ключовими принципами особистісної самореалізації для індивіда інтолерантного типу можна виділити такі: для досягнення своєї мети слід використати будь-які, навіть аморальні, засоби; інші люди є лише засобом для самореалізації сильної особистості; причиною

нереалізованості є інші люди та несприятливі обставини тощо. Особливо гостро цей феномен спостерігається в суспільствах, в яких культура нездатна пропонувати людині адекватні до умов, що постійно змінюються, готові моделі та програми самореалізації. Тоді цей процес набуває вкрай спотворених форм і супроводжується масовим духовним та фізичним знищенням інших, які вже уявляються як перешкода.

Отже, перед українською культурою зараз стоїть особливе завдання: створити такий баланс між опозицією толерантність – інтолерантність, коли квазірівновага між ними виявляється здатністю зняти протиріччя між індивідуальною свободою та її соціально-культурною детермінацією в процесі самореалізації особистості. Цьому сприяє виявлення плюралізму, множинності проявів людського буття як сутності нинішньої епохи. Культура дозволяє показати сучасне суспільство як багатоманітність сфер та способів самореалізації особистості. Відповідно, нею пропонуються співробітництво та здорова конкуренція, здійснення яких можливо лише на основі толерантного взаємовідношення.